

**MATACZ** (41) sb m

ma- (26), mǎ- (1) *CzechRozm*; *drugie a jasne*.

sg N matacz (11). ◇ G matacza (1). ◇ A matacza (4). ◇ I matacz(e)m (2). ◇ pl N matacze (10). ◇ G matacz(o)w (4). ◇ D matacz(o)m (3). ◇ A matacze (1). ◇ I mataczmi (3). ◇ V matacze (2).

*Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.*

1. Człowiek posługujący się kłamstwem, oszustwem, wybiegami, celowym gmatwaniem dla osiągnięcia własnych celów lub udowodnienia własnych twierdzeń; *deceptor Mymer*<sup>1</sup>, *Cn*; *circulator Calep*, *Cn*; *gerro, perfidus Mącz*; *defraudator, fraudator, impostor, sycophanta Cn* [w tym: w polemikach religijnych (14)] (39) : *Mymer*<sup>1</sup> 34v; *Matacze* tho s korzenia mieczykowego albo kofańczowe<sup>80</sup> vformuią iakoby człowieka *FalZioł* I 86d; *RejKup* Gv [2 r.], k8v, L; á iuż było widać ogień kthory tám mátáče ich czynili pod grobem [*Mahometa*] zwodzác lud proſty. *BielKron* 456v, 262, 450v; *Mącz* 145c; *RejAp* 180v [2 r.], Ee2; *Calep* 201a; To iego [*Lutra*] ſłowá/ ktore prawdá od mátáczá wielkiego wyćifnęła *SkarKaz* 81b, 81b marg.

*matacz* w czym (2): *Eneas filuius* [.] *matacz* w polſkiej hiſtoriey. *MiechGlab* \*8; *HistLan* ktv.

*matacz* czyj [= oszukujący kogo] (1): A theż thu Pan tákie ná oſtátku położył omylácźmi á mátáczmi ludźkami. *RejAp* 180v.

W połączeniach szeregowych (13): *GlabGad* M7v, N5, N6v, N7v, O2v; *Mącz* 126b; *Górndworz* Ee3v; *RejPos* 176v, 188; Bo vyrzyłz thám [na ſwiecie] ſiła kuglarzow/ ſiła mátáczow/ ſiła wyłudáczow *RejZwierc* 24; Azałz nie to ieſt wrodzona złoſć fáłſzerzow/ kłamcow mátáczow/ wilkow w owczym odzieniu chodzącich/ náłpráwy ſie dobre/ ktore ich kołą w oczy/ tágáć *CzechRozm* 81v; Tám[w piekle] iáko ktory grzeſzył/ ták karan będzie: inaczeý cudzołożnik/ inaczeý porobnik/ inaczeý złodzieý/ inaczeý mężoboycá/ inaczeý pijánicá/ inaczeý mátácz/ inaczeý krzywoprzyſięzca. *SkarŻyw* 121; *OrzJan* 31.

W charakterystycznych połączeniach: *matacz silny, wielki* (2); *mataczem zwać* (2).

Wyrażenie: »matacz przeciw(ko) prawdzie« (2): nie chłubćie ſie/ á nie bądźćie mátáczmi przeciwko prawdzie. *Leop Iac* 3/14 [*idem*] *SkarKazSej* 661a.

Szeregi: »licemiernik abo matacz« (1): zrozumieý co o mnie Kriſtuſie Dawid powieðał/ pewnieý niźli Licemiernicy ábo oni mátáče ſwiátá tego o mnie rozumieią *RejPos* 237.

»łgarz a matacz« (1): A my będąc łgarze á mátáče ſwiátá tego/ [...] ſobie thy tytuły przywłáſzczamy *RejAp* 38v.

»omyłacz a matacz« (1): *RejAp* 180v cf *matacz* czyj.

»oszust i matacz« (1): A ten ſpoſob opifánia Antychriſtá ſłuży y lámemu Papieźowi Rzymſkiemu [...] y inſzym wſzytkim zwodźicielom [...]. Owa zgoła/ krotko mowiác/ wſzytkim oſzuſtom y mátáczom. *CzechEp* 352.

»matacz, (a) pochlebca« [*szyk 1:1*] (2): nie dopuſci/ áby pochlebce/ mátáče/ y ini zli ludzie/ ktorzy niecznotą vroſć chćá/ páná w nieprzyłtoine rzeczy záuieſć [...] mieli. *Górndworz* Kk3v, N6v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

2. Sztukmistrz, kuglarz; praestigiator *BartBydę*, *Cn*; *agyrta Calep* (2) : Praestigiator, cuglarz, mathacz *BartBydę* 122b; *Calep* 47a.

*Synonimy: 1. fałszerz, kłamca, łgarz, omylacz, oszust; 2. kuglarz.*

*Cf [MATEMATACZ]*

AŹ